

De toekomst van het terpen en wierden landschap

Discussiestuk ten bate overleg op 26 april met vertegenwoordigers van LNV-noord en de provincies Groningen en Friesland

Eveliëne Steingröver, Mirjam Broekmeyer en Titus Weijsschedé
Versie 25 april

1. Aanleiding

Binnen de programmacommissie van DWK-programma 382 Regionale identiteit, natuur- en landschapsontwikkeling heeft LNV-Noord in 2001 te kennen gegeven een project te willen starten met als onderwerp de toekomst van het Friese en Groningse terpen- en wierdenlandschap. Op initiatief van programmaleider Kees Hendriks hebben Theo Spek en Eveliëne Steingröver een gesprek met Cees Anker, Albert Ettema en Jan Jansen van LNV-Noord gehad.

Het bestaande beleid overziend dient zich bij LNV-Noord de wens en noodzaak aan om meer lijn aan te brengen in de veelheid van beleidsinitiatieven voor het terpen- en wierdengebied. LNV-Noord en Alterra zien dan ook beide goede mogelijkheden voor een project in deze richting. Onderdelen zouden kunnen zijn:

1. *Integrale beleidsanalyse* – Gericht op zoek naar integrale, centrale concepten die de verbindende factor zouden kunnen vormen tussen diverse sectoren en beleidsontwikkelingen.
2. *Draagvlakvergroting en participatie* – Zeer belangrijk is een goede afstemming van enerzijds de wensen van het beleid en anderzijds datgene wat leeft in de streek. Goede communicatie met en participatie van de streek is in toekomstig project dan ook essentieel. Project dient gericht te zijn op raakvlakken tussen partijen, oplossingsrichtingen te zoeken voor bestaande en potentiële spanningsvelden en kansen voor een meer integraal beleid te formuleren.
3. *Pilotproject in proefgebied* - Naast een meer overkoepelende beleidsanalyse dient in de loop van het project ook een concrete pilotstudy in een deelgebied te worden uitgevoerd waarin met allerlei betrokken partijen gezamenlijk een toekomstvisie wordt vervaardigd.

Belangrijke randvoorwaarden voor het succesvol implementeren van genoemde beleidsvoornemens, en dus voor uitvoering van een eventueel project, zijn:

1. Gezamenlijke meting draagvlak (geen aparte meting per initiatief)
2. Gebruik van en aansluiting bij lopende initiatieven
3. Concreet worden (pilot integrale uitwerking gebiedsplan)

Algemene conclusie van vergadering is echter dat het nog te vroeg is voor een duidelijke probleemdefinitie en een heldere projectopzet. Hiervoor is nadere verdiepingsslag en bredere consultatie van belanghebbenden nodig. Voorstel is om een fase 0 in het project in te bouwen, waarin het bestaande materiaal op een rij wordt gezet, andere belanghebbende partijen worden geconsulteerd en gezamenlijk wordt gewerkt aan een heldere probleem analyse.

Concreet wordt afgesproken dat Alterra voor het overleg van 26 april een nadere verkenning zal maken van het bestaande beleid en een gebiedskaart zal maken met locaties van de beleidsstukken. Dit discussiestuk is een weerslag van deze nadere beleidsverkenning.

2. Een voorlopige probleem analyse: een quick scan van het relevante beleid

Onderstaande nationale en provinciale beleidsstukken zijn gescand:

- a) Provinciaal omgevingsplan Groningen, 2000
- b) Kompas voor het Noorden, ruimtelijk-economisch ontwikkelingsprogramma Noord-Nederland 2000 – 2006
- c) Streekplan voor Friesland, 1994
- d) LEADER+ programma voor Noord-Nederland, 2000-2006
- e) Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur, 2001
- f) SGR, Structuurschema groene ruimte 2, 2002
- g) VIJNO, vijfde nota ruimtelijke ordening, 2000/2002

- h) Belvédère, 1999
- i) OLS, ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie, 2002
- j) LanceWad-Nederland: Waddenland. Het landschap en cultureel erfgoed in de Waddenzeeregio, 2001
- k) Horizonverkenning Noord-Nederland, 1998.

Naast deze beleidsstukken zijn nog een aantal relevante stukken en lokale initiatieven verzameld, die mogelijk in een (deel van) toekomstig project gebruikt kunnen worden:

- (a) Kwaliteitsimpuls landelijk gebied, proeftuin Reitdiep
 - Interview met J. Meijering, 2001
 - Verslag kennisdag proeftuinen, 2002
- (b) Nieuwe tradities, Belvédère projecten 2000:
 - Landschappelijk wonen in het Reitdiepgebied (wonen aan de Winsumer vecht)
 - Friese landschapelementen in beeld (veldgids landschapsbeheer)
 - Groningse wierden en dijken worden weer 'beleefbaar' (Middag-Humsterland)
 - Het bijzondere Groningen (portalen in het landschap en verbeeldingen)
 - Snijlijnen door tijd en ruimte (Noord-Groningen van wierde tot wad)
- (c) Nieuwe tradities, Belvédère Projecten 2001 (in print):
 - Verborgene terreinen (voormalige borgterreinen in Groninger landschap)
 - 't Hogeland 'opnieuw' (erfbplantingen in Groninger Wierdenlandschap)
- (d) Inrichtingsplan Middag-Humsterland, 1998
- (e) Perspectieven Agrarisch Cultuurlandschap, Kloen et. al. 2001. Middag-Humsterland, Noord-West Groningen
- (f) Leader Projecten (nog niet in bezit):
 - Leader Lauwersland
 - Kleine kernen problematiek, (FLD, ferieniging lytse doarpen en VKDG, vereniging kleine dorpen Groningen)
- (g) Scenario-studie hoofdontwikkelingen binnen de landbouw in Nederland, 2002 (RPD studie in prep)(nog niet in bezit)

3. Korte karakteristiek TWL-gebied

In de meeste stukken komt het Fries-Groningse Terpen- en Wierdenlandschap als een landschappelijke karakteristieke eenheid naar voren. Dit noordelijk zeekele gebied is een van de grootste open ruimten van Nederland. Het landschap is niet alleen oud, maar ook nog gaaf. Het gebied kan gekenschetst worden door het bezit van kenmerkende natuurlijke structuurdragers en cultuurhistorische dragers, door een kenmerkend grondgebruik en door de aanwezigheid van kenmerkende gebouwen. Daarnaast bezit het gebied belangrijke kernkwaliteiten als rust, ruimte, natuur en (cultuur)landschap en onderscheidt zich daarmee van de rest van het land. Tegelijkertijd neemt de plattelandseconomie een belangrijke plaats in. Het gebied is landbouwgebied bij uitstek en de aanwezige landbouw heeft een hoge toegevoegde waarde.

4. Sterkte-zwakteanalyse

Onderstaande SWOT-analyse voor Noord-Nederland is afkomstig uit 'Kompas voor het Noorden, ruimtelijk-economisch ontwikkelingsprogramma Noord-Nederland 2000-2006' (tabel 11- het landelijk gebied).

Het landelijk gebied			
Sterk	Kans	Zwak	Bedreiging
Hoge toegevoegde waarde noordelijke landbouw	Uitplaatsing tuinbouw Westland	Draagvlak voor voorzieningen in kleine kernen	Agrarische sector staat al geruime tijd onder druk (politiek, ruimteclaims, milieu)
Ruimtelijke kwaliteit:	Toenemend belang van de	Ontsluiting door middel	Verstedelijking

rust, groen en ruimte	factoren vrije tijd en ontspanning	van openbaar vervoer	
Sterke gevarieerd, aantrekkelijk landschap met grote natuur- en cultuurhistorische waarden	Ruime mogelijkheden in Noorden om sector recreatie en toerisme verder te ontwikkelen		

5. Te verwachten ontwikkelingen

Op grond van de quick-scan van de nationale en provinciale beleidsstukken zijn de volgende belangrijke ontwikkelingen te onderscheiden:

- a) Met name de functie van de landbouw is bepalend voor de toekomstige ontwikkeling van het gebied, omdat zij de ruimtelijk drager en eigenaar van veel streekeigen kenmerken is. Dit is de basis voor de huidige kernkwaliteiten en een belangrijke randvoorwaarde voor de aantrekkelijkheid van het landschap en daarmee dus drager voor andere economische activiteiten als bijvoorbeeld de aanwezige recreatie.
- b) Daarnaast is het economisch perspectief van de kleine kernen beslissend voor de toekomst. Dit bepaalt de leefbaarheid van het platteland en is daarmee randvoorwaardelijk voor andere investeringen en activiteiten.
- c) Een derde belangrijke ontwikkeling is dat de ruimtelijk ordening het aantal gebiedscategorieën drastisch wil gaan verminderen. Hoofdkern van het toekomstige ruimtelijk beleid is het werken met rode en groene contouren, het instellen van Nationale en Provinciale Landschappen, het aanwijzen van bundelingsgebieden voor verstedelijking en het inzetten van een ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie voor het landelijk gebied. Dit betekent concreet dat:
 - Het terpen- en wierdenlandschap is aangewezen als zoekgebied voor een Provinciaal Landschap. Het kabinet wil deze cultuurlandschappen duurzaam behouden, herstellen en versterken met behoud en vergroting van de toeristisch-recreatieve waarden van het gebied. In deel 3 van het SGR worden de provinciale landschappen begrensd. Per provinciaal landschap moeten de kernkwaliteiten en de gewenste ontwikkelingsrichting worden beschreven in een zogenaamd ontwikkelingsprogramma, waarbij alle actoren uit het gebied nadrukkelijk betrokken dienen te worden. Als hulpmiddel hierbij kan de OLS, de ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie gebruikt worden.
 - Dit provinciaal landschap de volgende voormalige gebiedscategorieën gaat vervangen: WCL-gebieden, Gebieden behoud en herstel bestaande landschapskwaliteit, Gebieden behoud karakteristieke openheid, recreatief-toeristische gebieden, en Gebieden te ontwikkelen nationaal landschapspatroom.
 - Financiering plaats vindt via reguliere middelen voor beheer van natuur en landschap uit het Programma Beheer, aangevuld met middelen om de landschapsdoelen en de recreatief-toeristische doelen van de programma's te realiseren. Middelen in het kader van de groenblauwe dooradering worden o.a. met prioriteit in de Provinciale Landschappen ingezet.

6. Aandachtspunten en voorlopige conclusies

De geformuleerde opgaven op nationaal en regionaal niveau

In bijlage 1 staat een (niet uitputtend) kort overzicht van de geformuleerde opgaven uit de gescande nationale en provinciale beleidsstukken. De opgaven zijn onderverdeeld over de sectoren recreatie en toerisme, landbouw, water en milieu, wonen en werken, natuur, en landschappelijke kwaliteit aangevuld met een categorie van algemenere opgaven betreffende planning en proces.

Algemeen geldt dat:

- Opgaven op generiek niveau (VIJNO, SGR2, etc.) vaak sectoraal van aard zijn zonder precieze gebiedsbegrenzing (aanwijzen zoekgebieden).

- Opgaven op regionaal niveau (POP, Streekplan) lang niet altijd integraler van aard zijn en slechts deels begrensd worden: hoewel de opgaven in tabel 1 sectoraal zijn ingedeeld, is lang niet altijd sprake van overlap tussen de sectoren.
- Opgaven op lokaal niveau (Bestemmingsplannen, niet in quick scan meegenomen) integraal van aard zouden moeten zijn waarbij precies is aangegeven wat, waar en hoe.
- Voor alle sectoren geldt dat de ontwikkelingsrichting ook op regionaal niveau nog veelal generiek wordt geformuleerd.
- Het POP Groningen beschrijft de gewenste ontwikkelingsrichting voor water en milieu, infrastructuur, landbouw en natuur waarbij de gebieden worden begrensd (Groningen)
- Er is (nog) geen POP Friesland (Streekplan oud)
- Er (nog) geen regionaal waterbeleid is?

SWOT-analyse uit Kompas voor het Noorden

- De kansen zijn vooral op toeristisch-recreatief vlak gedefinieerd
- De kansen voor landbouw alleen op vlak glastuinbouw

Algemeen conclusie beleid:

- Er lijken twee onderling strijdige (beleids)sporen gehanteerd te worden voor het noordelijke zeeleigebied. Enerzijds is het doel het cultuurhistorisch landschap te bewaren (Belvédère, VIJNO en SGR2), anderzijds wordt schaalvergroting van een wereldmarktgerichte landbouw nagestreefd (VIJNO).
- Als randvoorwaarden wordt geformuleerd de leefbaarheid en het voorzieningenniveau (regionale economie)

Hoofdoggave van het ruimtelijk beleid kan gedefinieerd worden als het faciliteren van de ruimtelijk-economische ontwikkelingen terwijl tegelijkertijd de kernkwaliteiten van het terpen en wierden landschap behouden blijven, resulterend in een duurzame en evenwichtige ontwikkeling van het landelijk gebied.

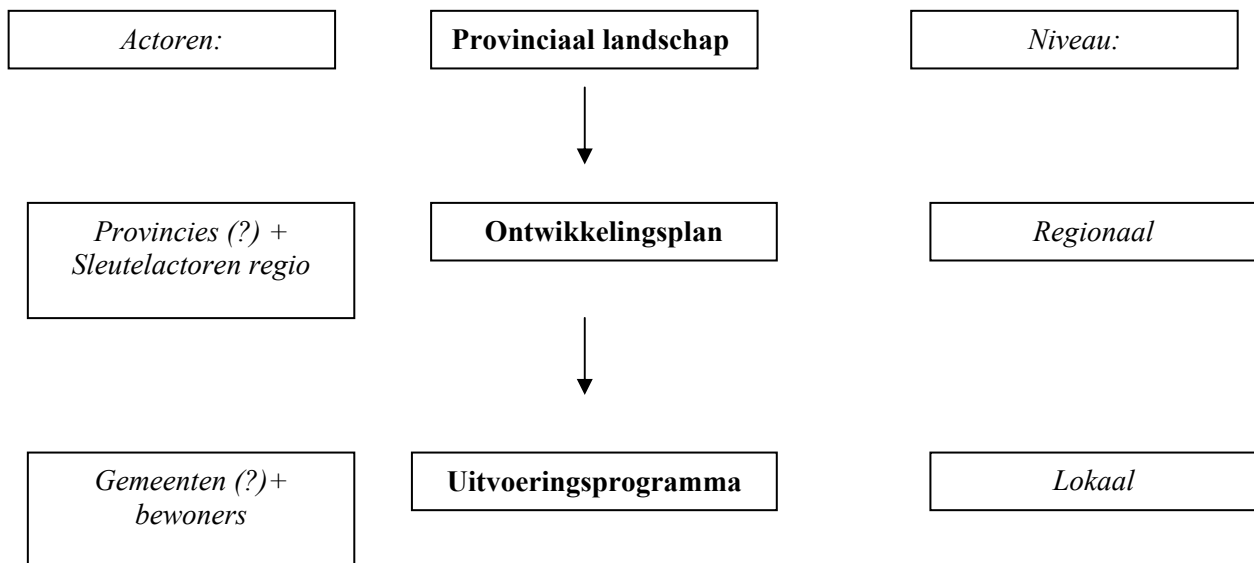
Mogelijke onderzoeksvraag:

Welke mogelijkheden zijn er om het cultuurhistorisch landschap en de economische dragers van het terpen en wierden landschap duurzaam met elkaar te combineren?

7. Mogelijke oplossingsrichting

Er ligt al ontzettend veel waardevol materiaal. De uitdaging is het concretiseren van de reeds geformuleerde regionale opgaven. Dat wil zeggen integreren van sectorale opgaven en deze toekennen aan begrensd gebieden. Hierdoor kunnen effectieve ontwikkelingsstrategieën worden ontworpen, leidend tot integrale ontwerpen voor inrichting.

Het toekomstig Provinciaal landschap biedt hiertoe een uitgelezen kans. De begrenzing komt al in deel 3 van SGR2, waarin de kernkwaliteiten en de gewenste ontwikkelingsrichting beschreven moeten worden. Het terpen en wierden landschap is het enige inter-provinciale provinciaal landschap, waardoor dit ontwikkelingsprogramma door Friesland en Groningen in gezamenlijkheid kan worden opgesteld:

In dit ontwikkelingsplan (SGR3) gaat het om:

1. Het beschrijven van de lokale kwaliteiten. Deze zijn reeds uitvoerig beschreven in o.a. Waddenland (LanceWad-Nederland)
2. De gewenste ontwikkelingsrichtingen met bijbehorende gebiedsbegrenzingsen. Hiervoor kunnen het POP Groningen en het (nieuwe?) streekplan Friesland als uitgangspunt gehanteerd worden. Dit ontwikkelingsprogramma moet *bottum-up* worden vastgesteld (vervolgfase TWL-project, met een van de onder paragraaf 8 genoemde methodieken?).
3. Het verkrijgen van draagvlak bij streekbewoners. Daarom is het van belang bij het opstellen van het ontwikkelingsplan regionale sleutelactoren te betrekken. Dit kan op verschillende manieren (zie paragraaf 8). Draagvlak voor gewenste ontwikkelingsrichtingen hangt af van overeenstemming bij alle partijen over het startpunt, het doel en de methode/richting om het doel te realiseren. Draagvlak bij sleutelactoren is de eerste stap voor draagvlak bij streekbewoners.

In het uitvoeringsprogramma gaat het om:

4. Het ontwerpen van lokale (deel)projecten die getoetst worden aan het regionale ontwikkelingsplan. (Mogelijke pilotprojecten?)
5. Bewoners actief bij het ontwerp en uitvoering te betrekken. Dit kan op verschillende manieren (zie paragraaf 8).

8. Mogelijk te gebruiken methodieken

De uiteindelijke te hanteren methodiek is afhankelijk van:

- probleemanalyse en onderzoeksvraag
- voornaamste (sectorale) invalshoek
- schaalniveau (regionaal of lokaal)
- te verkrijgen draagvlak
- aansluiting bij lokale initiatieven
- mate van concreetheid van resultaat (ontwikkelingsrichting of ontwerp)

Kort overzicht mogelijk te hanteren methodieken:

Ontwerpen met behulp van werkateliers (Alterra, www.regiodialoog.nl)

- Kenmerken: procesmethodiek, regionaal niveau, draagvlak sleutelactoren, integraal denken, genuanceerde inzet allerlei instrumentarium
- Korte beschrijving: werkateliers waaraan met zorg geselecteerde sleutelactoren deelnemen. Het samenwerkingsproces wordt gefaciliteerd waardoor het gemeenschappelijke gedachtegoed in woord en beeld het werkatelier verlaat. De sleutelactoren gaan daarmee aan het werk in hun eigen fora op lokaal niveau.
- Toepassing: De Regiodialoog Noord Limburg

Methode West-Zeeuwsch Vlaanderen (Alterra, Steingröver et al. 2000)

- Kenmerk: procesmethodiek, regionaal niveau, draagvlak sleutel- en lokale actoren, integrale visie vanuit wonen-werken, toerisme-recreatie, identiteit-kenmerkendheid landschap en biodiversiteit-natuurlijkheid.
- Korte beschrijving: organisatie workshop met sleutelactoren uit regio, resulterend in een kaart met begrenzing gebieden met verschillende ontwikkelingsperspectieven voor de landbouw. Op grond hiervan formulering nieuwe vormen van ruimtegebruik, uitgewerkt in schetsboek. Dit is input workshop met streekactoren waarin ideeën worden geselecteerd en verder uitgewerkt.
- Toepassing: Oostburg en Winterswijk

Essen in perspectief (Alterra, de Poel et al. 2002)

- Kenmerken: lokaal niveau, draagvlak bewoners, interactief vanuit cultuurhistorische waarden
- Korte beschrijving: een interactieve planningsbenadering gericht op visie- en planvorming op het lokale planningsniveau met speciale aandacht voor de ontwikkeling van landschappen in de tijd en de cultuurhistorische kwaliteiten van het landschap.
- Toepassing: Spier, Wijster en Drijber

Plannen met water (Alterra2002)

- Kenmerk: regionaal niveau, ontwikkeling met water als ordenend principe
- Korte beschrijving: een innovatief planningsinstrument waarmee ingewikkelde technische en economische afwegingen gemaakt kunnen worden met een goed ontwikkeld instrumentarium (PC's geprogrammeerd met automatische procedures). Doel is het ontdekken van kansen voor een andere ruimtelijke inrichting met water als ordenend principe, te gebruiken door waterbeheerders in samenwerking met ruimtelijke planvormers om beleidsplannen te ontwikkelen voor toekomstig waterbeheer.
- Toepassing: onbekend

Boeren voor natuur (Alterra, Stortelder et al. 2001)

- Kenmerk: regionaal niveau, ontwikkelingsrichting landbouwbedrijven
- Korte beschrijving: perspectief bieden voor de grondgebonden landbouw en bereiken verbrede doelstellingen in het landelijk gebied. Er worden drie type landbouwbedrijven onderscheiden, die ten opzichte van elkaar, ten opzichte van natuurgebieden en ten opzichte van de stad gepositioneerd worden.
- Toepassing: Middag-Humsterland

Puzzelen met ruimte (ontwikkelt door Arcadis en Alterra)

- Kenmerk: lokaal niveau, lokaal draagvlak, verschillende invalshoeken, topografische kaarten
- Korte beschrijving: Project waarin agrariërs voortouw nemen voor ruimtelijke inrichting gebieden. Met behulp van computerprogramma Ruimteverkener worden wenskaarten gemaakt vanuit verschillende sectoren (natuur, landbouw, recreatie etc.) Daarna vindt concrete afstemming van de diverse wenskaarten plaats tot 1 inrichtingsplan. Het programma Ruimteverkener bevat alle ruimtelijke ontwikkelingen en plannen; de uitkomsten leiden daardoor tot reële alternatieven
- Toepassing: Zuidelijk Westerkwartier, Lochem e.d.

LKT-methode (IKC-N, Alterra en Buro Schokland: Dijkstra et al. 1998)

- Kenmerk: regionaal, functieverandering, kwaliteit landschapsvernieuwing
- Korte beschrijving: Methode waarmee een multi-disciplinaire evaluatie kan worden uitgevoerd van de landschappelijke kwaliteit na vernieuwing in een gebied. De basis vormt een gerichte discussie door een landschapskwaliteitsteam (LKT) over het landschap als geheel. Methode kan worden ingezet in iedere fase van het planproces. De methode is ontwikkeld in het kader van het Meetnet Landschap (meetdoel Landschapsvernieuwing).
- Toepassing: Hofland, Kraaijenbergse Plassen en alternatieve luchthavenlocaties

Bijlage 1: Kort overzicht van de opgaven voor het terpen en wierden landschap, genoemd in de gescande nationale en provinciale beleidsstukken

Recreatie - toerisme

POP Groningen:

- Zoeken nieuwe impulsen voor stagnerende toeristische ontwikkeling zuidoostoever Schildmeer
- Uitbouwen en versterken toeristische ontwikkeling Lauwersland

Kompas voor het Noorden:

- Gastvrij Noord-Nederland (versterking recreatie en toerisme)

Streekplan Friesland:

- Ontwikkeling recreatie (Dokkum-Lauwersmeer, rond Leeuwarden en Harlingen)

VIJNO:

- Langs de Natte As is sprake van versterking van de recreatieve en ecologische functie

Landbouw

POP Groningen:

- Vernieuwen en verbreden landbouw
- Inpassen nieuwe ontwikkelingen waaronder agrarische nieuwbouw

Kompas voor het Noorden:

- Gezonde landbouwsector in een gezonde omgeving (verbreding, versterking, vernieuwing)

Streekplan Friesland:

- Versterking landbouw (toevoegen en inpassen nieuwe teelt- en produktierichtingen)

SGR 2:

- Landbouw naar een duurzaam perspectief

VIJNO

- IN noordelijke zeekleigebied zal grondgebonden landbouw als hoofdfunctie gehandhaafd en gestimuleerd worden
- In noordelijk zeekleigebied is ruimte te vinden die nodig is om tegemoet te komen aan de schaalvergroting in de grondgebonden landbouw
- Voor de glastuinbouw wordt prioriteit gegeven aan de ontwikkeling van een duurzame projectvestigingslocatie bij Berlikum
- Zeekleigebieden leveren een vruchtbare ondergrond voor de goed renderende landbouwsectoren die op zoek zijn naar ruimte, zoals de boomteelt, bloembollen en vollegrondsgroenteteelt.

Water en milieu

POP Groningen:

- Vernieuwen waterhuishouding

SGR 2:

- Water voor een vitaal landelijk gebied

VIJNO:

- Permanente en tijdelijke vormen van waterberging zijn noodzakelijk
- Langs de Waddenkust is sprake van grondreserveringen voor dijkversterking

Wonen en werken

POP Groningen:

- Faciliteren kleinschalige, hoogwaardige, dienstverlenende bedrijvigheid

Kompas voor het Noorden:

- Verhogen leefbaarheid landelijk gebied

Streekplan Friesland:

- Stedelijke ontwikkeling rond Leeuwarden
- Verbetering leefbaarheid platteland (functioneren kernen)

LEADER+:

- Scheppen van werkgelegenheid

NVMMVN:

- Het realiseren van voldoende groen in en om de stad

VIJNO

- Wonen en werken bundelen in stedelijke gebieden en tussenliggende landelijke gebieden openhouden
- Kleine kernen in afgelegen gebieden kampen met een gebrek aan economische dynamiek
- De Westergo-zone is aangewezen als toekomstige economische kernzone en stedelijke netwerkzone

Natuur

Streekplan Friesland:

- Natuurontwikkeling (vooral op buitendijkse gronden en in beperkte mate op natte en zilte graslanden binnendijs)
- Versterken recreatie en natuur in Natte As en rondom Lauwersmeer

NVMMVN:

- Het realiseren van provinciale verbindingzones
- Realisatie Natte As

SGR 2:

- Natuur- investeren in kwaliteit

OLS:

- Toenemen ecologische en landschappelijke kwaliteit

VIJNO:

- Op verschillende plaatsen langs de Waddenkust worden vanuit ecologisch perspectief zoet-zout overgangen hersteld.

Landschappelijke identiteit

Kompas voor het Noorden:

- Vernieuwing landelijk gebied (verbetering economie, leefbaarheid en omgevingskwaliteit)

LEADER+:

- Ontwikkelen van nieuwe vormen van valorisatie van het natuurlijk en cultureel erfgoed

NVMMVN:

- Versterken kwaliteit en identiteit landelijk gebied via groenblauwe dooradering

SGR 2:

- Beleving van de groene ruimte

VIJNO

- Ontwikkeling van kernkwaliteiten laten meeliften met dynamiek landelijk gebied
- Specifieke identiteit cultuurlandschap behouden
- Het landelijke gebied rond de steden en buiten de stedelijke netwerken zal ontwikkeld worden als belangrijk groenkapitaal voor het noorden

Belvédère:

- Instandhouden cultuurhistorische identiteit (opnemen in streek- en beschermingsplannen)
- Voordracht deelgebied Middag-Humsterland op Werelderfgoedlijst UNESCO

Planning en proces

VIJNO

- Ontwikkelen van functiecombinaties
- Ontwikkeling van kernkwaliteiten kunnen meeliften met dynamiek van het landelijk gebied

LEADER+:

- Verbeteren van organisatievermogen van de plaatselijke gemeenschappen

SGR 2:

- Integrale aanpak gebieden

- Versterking van de uitvoering

Belvédère:

- Gebiedsgerichte aanpak op provinciaal niveau
- Aansluiten bij bestaande initiatieven
- Aansluiten bij internationale initiatieven

OLS:

- Opstellen landsdekkende kaart landschapsdoelen
- Implementatie landschapontwikkelingsplannen
- Ontwikkelen nieuwe financieringsvormen landschapsverbetering
- Draagvlakontwikkeling op regionaal en lokaal niveau

Doel van bijeenkomst:

Het verkrijgen van overeenstemming over:

- de probleemanalyse
- de belanghebbende partijen (probleemhouders)
- de voorgestelde oplossingsrichting

Het maken van vervolgspraken.

Concrete vragen

- a) Andere belangrijke provinciale beleidsstukken?
- b) Is er binnenkort een POP Friesland te verwachten (of nieuwe versie streekplan)?
- c) Zijn er provinciale of regionale waterplannen?
- a) Overleg met andere partijen noodzakelijk?
- d) Begrenzing onderzoeksgebied: grenzen terpen en wierden landschap (Lauwersmeer?)
- e) Formulering onderzoeksvraag
- f) Niveau komende studie: regionaal niveau of lokaal niveau
- g) Wie neemt het voortouw bij het opstellen van het provinciaal ontwikkelingsplan?
- h) Hoe nu verder?